

Commissie
van Toezicht
Wortel + Hoogstraten

JAARVERSLAG 2022
COMMISSIE VAN TOEZICHT
BIJ DE GEVANGENISSEN VAN WORTEL EN
HOOGSTRATEN

Inhoud

1.	De commissie van toezicht.....	1
1.1.	Samenstelling.....	1
1.2.	Werking.....	2
2.	De penitentiaire inrichtingen.....	4
2.1.	Wortel – wijzigingen en bijzondere gebeurtenissen.....	4
2.2.	Hoogstraten – wijzigingen en bijzondere gebeurtenissen.....	5
3.	Het toezicht.....	7
3.1.	Belangrijkste thema’s die werden opgemerkt door de commissie.....	7
3.2.	Transversaal thema van het jaar 2022: overbevolking.....	10
4.	Het beklagrecht.....	12
5.	De drie belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor het jaar 2022.....	16
5.1.	Drugoverlast in PI Wortel.....	19
5.2.	Slechte bereikbaarheid van PI Wortel.....	19
5.3.	Infrastructuur van beide gevangenissen.....	20
6.	Belangrijkste uitdagingen van de CvT en belangrijkste werkdomeinen voor het jaar 2023.....	20
6.1.	Verdere opvolging van uitdagingen en werkdomeinen die reeds in vorig jaar liepen.....	20
6.2.	Nieuwe uitdagingen die in de loop van het voorbije werkjaar werden geïdentificeerd.....	21

1. De commissie van toezicht

1.1. Samenstelling

- SCHUERMANS Henk, voorzitter (unitmanager datacenter)
- KAZADI Tatiana, ondervoorzitter (maatschappelijk assistente)
- KEYSERS Ed (gepensioneerd)
- JACOBS Chris (ambtenaar)
- CLAERHOUDT Hans (gepensioneerd)
- SCHUERMANS Margaux (studente)
- VANHOUTTE Aukje (maatschappelijk assistente)
- Dr. COTTENIE Rik (gepensioneerd)
- NOBELS Albert (gepensioneerd)
- EGGERMONT Lieve (maatschappelijk assistente)
- BLONDEEL Dana (ambtenaar)
- DE WEERD Bram (ambtenaar)
- PARIS François (manager) – (tot juni 2022)
- OLLIVIER Nicole (vanaf 1/9/2022)
- VAN GINNEKEN Natasja (bouwkundig tekenaar) (vanaf 1/9/2022)
- VAN REGEMORTEL François (gepensioneerd)
- WITTEBROODT Loumar (verpleegkundige)
- PALMANS Warre (gepensioneerd)
- DENEWET Stefaan, secretaris (ambtenaar)

Klachtencommissie

- JACOBS Chris, jurist, voorzitter
- DENEWET Stefaan, jurist, lid
- VANHOUTTE Aukje, lid
- CLAERHOUDT Hans, reservelid

1.2. Werking

De CVT Wortel-Hoogstraten mocht in 2022 twee nieuwe enthousiaste leden verwelkomen. Hiermede bleef onze commissie ook in 2022 samengesteld uit geëngageerde burgers afkomstig uit diverse geledingen die een deel van hun vrije tijd besteden aan de opdracht van toezicht op de gevangenen van Wortel en Hoogstraten.

De maandelijkse commissievergaderingen kennen een gemiddelde aanwezigheid van 66 %. Ze vergadert in principe op de laatste woensdag van de maand (tot augustus was dat de voorlaatste woensdag). De gevangenisbezoeken gebeurden door de aangestelde maandcommissaris (beurtrol).

Het bezoek van de maandcommissaris met bijhorende administratie vergt vele uren per week. De maandcommissaris verricht zijn laatste bezoek in de week van de commissievergadering, zodat hij/zij de nodige afspraken kan maken met de nieuwe maandcommissaris. Bij voorkeur ook geen maandcommissaris voor de 2 gevangenen tegelijk, gezien de zware werklust.

De commissie heeft een vaste observator in het gedetineerdenoverleg (GDO). Hierdoor houdt de commissie een vinger aan de pols met de bekommernissen van de gedetineerden. Onze aanwezigheid wordt door de gedetineerden zelf sterk gewaardeerd. Op deze manier houden we ook controle op de uitvoering van de besluiten binnen het GDO.

Er werd met succes een protocol opgemaakt voor peter-meterschap voor nieuwe leden. De eerste ervaringen zijn positief.

De SharePoint blijft een belangrijke tool om bij behandeling van een volgende grief op terug te kunnen zoeken wat er eerder gebeurd is bij andere grieven van de betreffende gedetineerde of in gelijkaardige cases. De maandcommissaris wordt dan ook gevraagd om de SharePoint met de nodige zorg in te vullen

- Bij afsluiting van een grief moet steeds vermeld worden waarom/hoe dit gebeurde (vb. een brief, afspraak met gedetineerde, enz.). De maandcommissaris gaat eerst, indien nodig, in overleg met de betrokken actor(en). Dit is veelal de directie. Wanneer hier geen oplossing uit komt, kan de maandcommissaris dit agenderen voor het directieoverleg. De voorzitter heeft hiertoe een document opgemaakt in de SharePoint. De maandcommissaris moet dit dus invullen. Het is wenselijk dat ook de feedback van de directie erin komt te staan.

Daarnaast werd een document voorzien om de controle van de registers door de maandcommissaris te registreren. Elke map met registers heeft vanaf november 2022 een schutblad dat maandelijks afgetekend dient te worden door de maandcommissaris

Behandeling van verzoeken van gedetineerden

Onze commissie wordt meestal gevat door de gedetineerde zelf die daartoe een rapportbriefje kan deponeren in de brievenbus van de commissie. Op elke vleugel te Wortel en Hoogstraten hangt een brievenbus. Naast deze aanwezige brievenbussen, kan de gedetineerde tevens de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen contacteren, hetzij via mail, brief of telefonisch. Het verzoek om de gedetineerde te zien zal dan door de CTRG overgemaakt worden aan de voorzitter van onze CvT, die op zijn beurt de maandcommissaris zal inlichten. Ook een mogelijkheid is contactname via het contactformulier op de website dat rechtstreeks naar de CvT leidt, of contactname via het algemene mailadres van de CvT.

Tot slot is er melding van grieven mogelijk via andere welzijnswerkers (CAW, JWT, enz..) Deze komen toe bij de voorzitter welke op zijn beurt de maandcommissaris informeert.

Daarnaast voert de CvT zelf spontaan gesprekken met het personeel. Dat laat toe om verschillende perspectieven mee te nemen in de bezoeken en een verbindende rol op te nemen. Tijdens het wekelijks bezoek aan de gevangenis ledigt de maandcommissaris de brievenbussen en voert hij of zij gesprekken met de gedetineerden die hierom verzoeken. Deze gesprekken vinden plaats in een gesprekslokaal of uitzonderlijk op cel. Een gesprekslokaal biedt tevens het voordeel van privacy in het geval dat de gedetineerde niet alleen op cel zit. Indien de maandcommissarissen een bemiddeling nodig achten, contacteert de maandcommissaris de directie (op vraag van de directie gebeurt dit bij voorkeur via mail). De maandcommissaris bezoekt wekelijks ook de gedetineerden die in de strafcel zitten om de omstandigheden daar te evalueren. Daarbij worden telkens de aanwezige documenten nagelezen en gecontroleerd (zijn de nodige registers aanwezig).

Een knelpunt is het ontbreken van anonimiteit om een klacht in één van de brievenbussen te deponeren in hoofde van de gedetineerden. We krijgen meldingen dat het deponeren van een klachtenbriefje in onze brievenbussen af en toe verhinderd of verboden wordt door de penitentiair beampten. Daarnaast geven sommige gedetineerden aan geïsoleerd te worden door het gevangenispersoneel na het contacteren van de CvT. De commissie kan zich niet baseren op harde bewijzen. Of deze verhalen nu kloppen of niet, feit is wel deze geruchten de ronde doen bij de gedetineerden, waardoor de vrees voor represailles wel degelijk leeft bij de gedetineerden. De vraag stelt zich of deze angst gedetineerden ervan weerhoudt om een grief of klacht in te dienen.

Voor iedere grief wordt een dossier aangemaakt op de SharePointomgeving.

De maandcommissaris kan zelf bepaalde dossiers afhandelen door zich te informeren bij directie, griffie, rekendienst, enz...

Vervolgens kan de maandcommissaris zelf beslissen de gedetineerde (opnieuw) te spreken of een geschreven antwoord te bezorgen. Via een eigen ontwikkeld

webportaal is de maandcommissaris in de mogelijkheid digitaal een antwoord te formuleren. Dit komt in realtime bij de voorzitter die het document controleert, afdruckt en ondertekent (door voorzitter en secretaris).

Vervolgens maakt het document ook deel uit van het dossier op de SharePointomgeving. De voorzitter bezorgt ten slotte de brief bij de gevangenis.

De commissie staat erop dat iedere gedetineerde (lieft op zo'n kort mogelijke termijn) een antwoord krijgt op haar/zijn vraag.

Naast de inhoud besteedt de commissie ook aandacht aan de

vorm.

De brief aan de gedetineerde is een officieel schrijven vanuit onze CVT, bevat het officiële logo van de CvT en wordt ondertekend door de voorzitter en de secretaris van de commissie. Voordelen van deze formule zijn de tijds winst en toegenomen efficiëntie.

Indien het een klachtenformulier betreft of de schrijver vermeldt specifiek dat zij/hij "een klacht wil indienen" dan stuurt de maandcommissaris dit door naar de klachtencommissie die dit verder afhandelt (ook via de SharePoint).

De commissie van toezicht is ervan overtuigd dat haar behandeling van de grieven soms een duurzame verandering in positieve zin kan bewerkstelligen. Helaas beschikt de commissie niet over concrete statistieken. In haar laatste zitting van 2022 besloot de commissie van toezicht dit op te lijsten vanaf 1/1/2023. Er moet nog nader bepaald worden hoe die oplistijng zal gebeuren.

2. De penitentiaire inrichtingen

2.1. Wortel – wijzigingen en bijzondere gebeurtenissen

De directie meldt dat 2022 geen uitzondering was op al de voorgaande jaren. Het was en blijft druk met tal van projecten die zich aandienen.

De regionale directie vroeg de directie van PI Wortel uit te zoeken of het aantal plaatsen voor gedetineerden op een of andere manier opgetrokken kon worden en dit vanuit het principe van solidariteit tussen de inrichtingen. (Het gaat hier om het bestrijden van de overbevolking en het vermijden van grondslapers in de arresthuizen).

In 2022 werd de reeds toegestane burgerkledij (sportpak, ondergoed, ..) uitgebreid naar volledige burgerkledij. Hierbij werden ook de aantallen opgetrokken.

De wasbeurten werden betalend, gezien de gedetineerden meerdere keren per week hun was kunnen meegeven.

In 2022 werden er bijkomende opleidingen aangeboden, met name keukenmedewerker en voetbalcoach. Er werd tevens gestart met het project bootcamp (sportactiviteiten die op vrije uren plaatsvinden op de wandeling van vleugel A).

PI Wortel heeft wekelijks procedures lopen voor de aanwerving van bewakend personeel. Op het eind van 2022 stonden er 8 vacatures open.

Er zijn personeelsleden die de organisatie verlaten hebben omwille van pensioen, verlof voorafgaand aan pensioen of ander werk.

PI Wortel verloor een jong personeelslid in actieve dienst in de maand december 2022 (zelfmoord), wat een grote impact had op de rest van het personeel.

PI Wortel kende op 5/12/2022 een ontsnappingspoging van 2 gedetineerden, die tot aan de buitendraad geraakt waren waar een klaarstaande auto hen opwachtte. Deze werd op het nippertje verijdeld.

Als gevolg van meerdere zware vechtpartijen op A, worden de secties bij de wandelingen tegenwoordig een voor een gelost en binnengehaald. Dit betekent dat de beweging langer duurt, wat een negatieve invloed heeft op de mogelijkheid van de maandcommissaris om zich op de afdelingen te begeven.

De kostprijs voor de TV werd in november 2022 gehalveerd tot 10 euro en in december 2022 werd gratis TV ter beschikking gesteld omwille van het WK voetbal.

In de gevangenis van Wortel verblijft ongeveer 15% van de gedetineerden in een monocel. De directie meldt dat elke reden om mono te zitten evenveel waard is. De enige uitzondering die ze maakt is het advies van de psychiater. Indien de psychiater aangeeft dat het omwille van het ziektebeeld van de betrokken gedetineerde aangewezen is om alleen op cel te zitten, dan voert de directie dit uit van zodra mogelijk. Het betreft een objectief criterium.

Naast de gewone strafuitvoering met de nodige uitgaansvergunningen (UV's) om reclassering voor te bereiden, startte PI Wortel op vraag van de lokale directie met de uitvoering van beperkte detentie (BD). Op die manier kan men vrijwel onmiddellijk starten met de uitvoering van het vonnis van de SURB i.p.v. op een wachtlijst te blijven staan naar Antwerpen of Turnhout voor de uitvoering van BD.

2.2. Hoogstraten – wijzigingen en bijzondere gebeurtenissen

PSC Hoogstraten kon in 2022 terugkeren naar de normaliteit na een moeilijke "coronaperiode".

Regime/gedetineerden PSC Hoogstraten:

De opleiding mechanica in samenwerking met de VDAB werd na een jarenlange samenwerking stopgezet. Het organiseren van deze opleiding was niet meer mogelijk door de snelle ontwikkelingen in deze materie (bijvoorbeeld elektrische auto's). Deze opleiding werd vervangen door de opleiding "banden" waar men leert hoe men banden moet vervangen en afstellen. Bij een succesvolle opleiding verkrijgt men

een certificaat van de VDAB.

Gelukkig kende PSC Hoogstraten een herstart en/of uitbreiding van de beroepsopleidingen en onderwijs zoals: uitbreiding opleiding hulpkok, natuur en bosbeheer, eigen groenten kweken en natuuronderhoud, Frans, Engels, ICT, op vrije voeten, taalatelier, naaiatelier, metser, schilder/behanger en dakwerker.

Net zoals in Wortel startte PI Hoogstraten met de uitvoering van beperkte detentie (BD). Zoals gemeld kan men op die manier vrijwel onmiddellijk starten met de uitvoering van het vonnis van de SURB. (zie hoger).

Het groepsonthaal van gedetineerden door JWT/TB is terug opgestart.

Doordat gedetineerden niet altijd door chauffeurs vervoerd konden worden in het kader van UV's, werd het gebruik van fietsen door gedetineerden uitgebreid. Gedetineerden uit de gevangenis van Hoogstraten gaan nu meer en meer met de fiets.

De beslissing van Brussel in verband met gratis menstruatieproducten werd niet afgewacht maar werd al eerder doorgevoerd door de lokale directie.

De keuze uit menu's is uitgebreid. Naast medisch, normaal, zonder varkensvlees en vegetarisch is er nu ook pescotarisch. Het zogenaamde normale menu is steeds zonder varkensvlees.

Personeel PSC Hoogstraten:

Langzaam maar zeker wordt het bewakingskader te Hoogstraten ingevuld. De invulling van het gerationaliseerd kader (95% invulling van administratief kader) werd in december 2022 behaald.

PSC Hoogstraten mocht in 2022 11 nieuwe penitentiair bewakingsassistenten verwelkomen.

Helaas lukt de invulling van PBAP's maar niet.

Eén van de drie directeurs vertrok op verlof voorafgaand aan zijn pensioen.

Door de kantine-regeling te vereenvoudigen wordt de inzet van het personeel gerationaliseerd. De directie meldt dat er hierbij geen afbreuk werd gedaan aan de keuzemogelijkheden voor de gedetineerden.

De directie meldt ze alles op alles zet om de organisatie in Hoogstraten efficiënter, moderner en professioneler te maken.

3. Het toezicht

3.1. Belangrijkste thema's die werden opgemerkt door de commissie

Om het toezicht van onze commissie van toezicht optimaal te laten verlopen, moet de commissie beschikken over de nodige informatie. Dat was niet steeds het geval. Om hieraan te verhelpen werd medio 2022 navolgend engagement met het gevangeniswezen.

Als zich in de gevangenis van Wortel of van Hoogstraten een ernstig incident voordoet waarbij een gedetineerde betrokken is en/of de werking van de PI ernstig wordt verstoord, moet de commissie altijd hiervan in kennis worden gesteld.

Concreet gaat het om volgende incidenten:

- zelfmoord(poging) van een gedetineerde
- overlijden van een gedetineerde
- (poging tot) ontsnapping
- gijzelneming
- (poging tot) opstand
- bom- of explosiealarm
- brand
- besmetting van gedetineerden en/of personeel met een besmettelijke ziekte die collectieve gezondheidsmaatregelen vereist
- ernstige agressie van een gedetineerde of personeelslid die een aantasting van de fysieke integriteit uitmaakt en waarbij geneeskundige verzorging of opname in een medisch centrum of extern ziekenhuis nodig is
- stakingsaanzegging van het personeel
- stakingsactie van het personeel
- gebeurtenissen die een impact hebben op het regime van gedetineerden

Dat wil dus zeggen dat de directies van PI Wortel en PI Hoogstraten onze commissie steeds op de hoogte moeten brengen van deze incidenten.

Zo alarmeerde de directie van Wortel onze commissie van toezicht in april 2022 over vele schurftgevallen. Een aantal gedetineerden nam het niet zo nauw met de hygiëne: geen douches en amper lakenwissel. De directie vroeg zich af of ze deze gedetineerden

kon verplichten minstens eenmaal per week te douchen en 1 x/14 dagen hun lakens te wisselen.

Helaas houden de directies zich niet steeds aan deze informatieplicht. Zo nam een maandcommissaris zelf kennis van de uitbraakpoging te Wortel van 5 december 2022. Pas op vraag van de voorzitter verkreeg de commissie hiervan bevestiging vanwege de directie. Het is dan ook niet duidelijk of dit de enige uitbraakpoging was in 2022.

Net als in vorige jaren, stelde de commissie van toezicht navolgende tekortkomingen vast:

Materiële levensomstandigheden in de gevangenis

- Melding dat lang moet worden gewacht na belsignaal.
- De prijzen bij de kantinewerking zijn duur voor de gedetineerden.
- Godsdienst en levensbeschouwing: beschikbaarheid van imam
- Werk: tewerkstellingskansen niet steeds optimaal
- Gezondheidszorg en gezondheidsbescherming
- Psychosociale dienst: communicatieproblemen (zie verder)
- Orde - veiligheid - gebruik van dwang
- Tuchtregime
- Aanvoelen van discriminatie en willekeur naargelang de persoon van chef/gedetineerde
- De verplichte badge wordt nog niet altijd door het personeel gedragen (zou in 2023 opgelost worden door nieuwe dienstkleedij met vermelding van identiteit)
- Detentieomstandigheden.
- Het aanbod aan buitenlandse zenders is te beperkt .
- Het verloop van herstellingen duurt lang - er gaat heel wat tijd over tot iets gebeurt, bovendien worden bepaalde zaken niet uitgevoerd, (komt aan bod onder punt 2.2)

Gezondheidszorg en begeleiding van drugsverslaafden.

De commissie van toezicht hecht veel belang aan de gezondheidszorg in het algemeen en de begeleiding van drugsverslaafden in het bijzonder.

Het arts-lid Rik Cottenie meldt hierover navolgend gegevens :

a. Gezondheidszorg in de P.I. van Wortel en Hoogstraten.

Het arts-lid arts van de CvT behandelt de medische grieven van de gedetineerden. Deze hebben meestal betrekking op ontevredenheid omdat ze niet bekomen wat ze verwachten, bijvoorbeeld:

- niet de juiste medicatie volgens de gedetineerde,
- niet voldoende of niet de juiste pijnstillers of tranquillizers,
- weigering van de psychiater om bepaalde medicatie voor te schrijven die de gedetineerde al jaren gekregen heeft van zijn eigen huisarts,

- het niet snel genoeg bekomen van een afspraak bij de specialist in het ziekenhuis.
- Dikwijls betreft het gedetineerden met een verslavingsproblematiek.

De behandelende artsen melden dat zijzelf soms agressie ondervinden van een gedetineerde wanneer hij niet krijgt wat hij vraagt.

De voornaamste oorzaak van de ontevredenheid bij de gedetineerde is het feit dat hij zijn behandelende arts niet zelf kan kiezen zoals dit in het dagelijkse leven wel het geval is. In ons gezondheidssysteem kan de patiënt die niet tevreden is van zijn arts een andere arts zoeken tot hij iemand vindt die wel aan zijn verwachtingen voldoet zoals o.a. het voorschrijven van medicatie die verslavend is, onderhouden van toxicomanie, allerhande attesten, Het spreekt vanzelf dat de relatie die de gedetineerde heeft met de arts van de gevangenis anders is dan degene die hij had met zijn eigen huisarts.

Volgende problemen bereikten de CvT of werden vastgesteld door het arts-lid van de CvT :

- In april 2022 was er een uitbraak van schurft die lang heeft aansleepte en waar diverse gedetineerden onder geleden hebben.
- Een ander probleem is het feit dat er praktisch geen opvolging en begeleiding is van drugsverslaafden.
- Het transport van gedetineerden naar het ziekenhuis is soms problematisch omdat het transport gedaan wordt door de politie en er ook cipers moeten meegaan, wat niet altijd haalbaar is. (De aanwezigheid van cipers is enkel vereist bij ziekenhuisopname)
- Voor een verblijf van een gedetineerde in het ziekenhuis zijn per etmaal 3 keer 2 cipers nodig voor de bewaking, wat soms voor logistieke problemen zorgt.
- De ventilatie in grotere cellen met 6 gedetineerden is onvoldoende, vooral op warme dagen, waardoor er ademhalingsmoeilijkheden kunnen ontstaan.

b. De begeleiding van drugsverslaafden in de gevangenis van Wortel en Hoogstraten

Omdat er een groot drugsprobleem is in de gevangenis van Wortel en Hoogstraten heeft het arts-lid zich geïnformeerd hoe deze problematiek aangepakt wordt.

Op 6-12-2022 had hij hierover een telefonisch onderhoud met Ellen Baten, psychologe actief bij het CGG. Op 14 december kreeg hij van haar nog bijkomende informatie via email.

Er is mogelijkheid tot begeleiding i.v.m. zedenfeiten, agressie, drugs en alcohol. De begeleiding gebeurt in groepssessies. In

Hoogstraten en in Wortel is er voor drugsverslaafden slechts één groep van maximaal 8 deelnemers.

De begeleiding is op vrijwillige basis; er is wel wat justitionele druk. Er zijn er weinig die afhaken. De begeleiding loopt tot het einde van hun detentie.

Er gebeurt tijdens de begeleiding geen urinecontrole op het al dan niet gebruiken van drugs. Er is in de Kempen geen drugsvrije afdeling (DAV). Wel in Hasselt en Ruiselede, waar wel controles worden uitgevoerd.

De begeleidende psychologen hebben beroepsgeheim. Er wordt geen informatie verstrekt, tenzij bij een ernstig noodgeval. De artsen van de gevangenis worden niet geïnformeerd en worden er ook niet bij betrokken. De verwijzing gebeurt vanuit het Justitioneel Welzijnswerk Turnhout (J.W.T.). Deze verwijzen op hun beurt door naar het CGG en naar de PSD.

De begeleiding is enkel mogelijk voor Nederlandssprekende gedetineerden.

In Wortel, Hoogstraten, Turnhout en Merksplas is er een strategisch plan voor de begeleiding in de gevangenis.

Zowel in Wortel als Hoogstraten zijn tijdens corona alle begeleidingen individueel doorgestaan i.p.v. in groep, dus behalve tijdens de eerste echte lockdown (maart – juni 2020) zijn de cliënten nooit zonder begeleiding gevallen.

In Hoogstraten zijn de groepen herstart in het najaar van 2021. In Wortel zijn er ook enkele sessies geweest, maar die zijn stilgevallen o.w.v. te veel afwezigheden en niet genoeg groeps kandidaten om een stabiel aanbod te laten draaien. Daarom zijn daar de begeleidingen terug individueel (dus er is niets weggevallen in het aantal cliënten, enkel de vorm is individueel i.p.v. groep).

Het arts-lid werkt niet vaak samen met de psychiaters van de gevangenis, maar overlegt wel als dit echt nodig zou zijn (gebeurt wel bij crisissen). Ze verwijzen cliënten ook door naar de psychiater als ze denken dat ze hier baat bij hebben.

In Wortel is er slechts één groep van 8 personen die begeleid wordt tot het einde van hun detentie. Voor alle anderen is er geen plaats.

Het lijkt dus wel een druppel op een hete plaat!

3.2. Transversaal thema van het jaar 2022: overbevolking

Het transversale thema voor dit jaarverslag is de overbevolking, maar wanneer kunnen we spreken van overbevolking? Overbevolking wil zeggen dat het aantal gedetineerden hoger ligt dan de officiële capaciteit.

In 2021 was er geen sprake van overbevolking, integendeel, er was sprake van overcapaciteit als volgt:

	dagbevolking	capaciteit	overbevolkingsgraad
Wortel	287,4	301,9	-4,80%
Hoogstraten	164,3	185	-11,20%

In 2022 stegen de bevolkingscijfers in beide PI. Niettemin is er in 2022 evenmin sprake van overbevolking om de eenvoudige reden dat de capaciteit in beide gevangenissen zelf begin 2022 opgetrokken werd met dezelfde cijfers. Zo werd de capaciteit van Wortel opgetrokken van 301 naar 317, wat volledig overeenstemt met het aantal opgedreven aanwezige gedetineerden.

Een rondschrijven van het gevangeniswezen lag hier aan de basis. Beide gevangenissen werden immers gevraagd om het aantal gedetineerden op te drijven om tegemoet te komen aan het stijgend aantal gedetineerden in ons land.

Deze oproep gebeurde onder de noemer "solidariteit" of "humanitaire noodoplossing". Tegelijkertijd werd de officiële capaciteit in Wortel en Hoogstraten evenredig opgedreven, zodat er officieel in 2022 geen sprake was van overbevolking.

De directie van Wortel gaf zelf aan dat haar gevangenis uitgebreid werd met 15 extra beschikbare plaatsen door op de grote cellen een bed, kast en koelkast bij te plaatsen en door de wachtruimte op vleugel A tijdelijk om te bouwen tot een 6-persoonscel.

De CvT doet hierbij navolgende vaststellingen:

- Het aantal cellen werd niet uitgebreid, enkel het aantal bedden door het plaatsen van stapelbedden (i.p.v. gewone bedden). De echt haalbare 'capaciteit' is hiermede niet uitgebreid. De oppervlakte per gedetineerde wordt hierdoor verkleind
- Capaciteit bij personeel: er is geen personeel bijgekomen om die extra personen te begeleiden (bewakend personeel, PSD)

Duocel in Wortel (foto)

Hetzelfde verhaal doet zich voor in de PI Hoogstraten.

Het is de dienst detentiebeheer (DDB) die de transfers naar Hoogstraten aanstuurt. Zij zorgen als het ware voor de opvolging en opvulling.

Wat de vrouwenafdeling betreft: soms zijn er onvoldoende vrouwelijke gedetineerden die in aanmerking komen voor PSC Hoogstraten.

In het kader van de humanitaire noodoplossing (capaciteit tijdelijk verhogen om andere overvolle gevangenis tegemoet te komen) werden er in Hoogstraten 10 plaatsen op de mannenafdeling en 2 op de vrouwenafdeling bij gecreëerd.

- mannenafdeling: 156 + 10 (humanitaire noodoplossing)
- Vrouwenafdeling: 29 + 2 (humanitaire noodoplossing)

Bedden:

- Mannenafdeling: 175
- Vrouwenafdeling: 32

Ongebruikte cellen: 2 (wegens schilderwerken)

Veiligheidscel: 1

De cijfers op dagbasis kunnen iets lager liggen omdat bepaalde gedetineerden met penitentiair verlof kunnen zijn. De gemiddelde dagpopulatie in 2022 bedroeg er 187, 68 gedetineerden.

Ondanks deze capaciteitsuitbreiding bleef het personeelskader ongewijzigd waardoor het personeelstekort nog acuter werd met de gekende gevolgen (zoals stakingen, zie verder).

De commissie van toezicht vraagt zich af of er wetenschappelijk ondersteunde criteria bestaan om deze capaciteit per gevangenis objectief vast te stellen. Want onder dezelfde noemer van "solidariteit onder gevangenen" wordt de officiële capaciteit in 2023, 2024, 2025, enz. nogmaals opgedreven zodat er al die jaren evenmin sprake zal kunnen zijn van overbevolking.

4. Het beklagrecht

Sedert begin 2022 bevat de CTRG website een transparant overzicht van de rechtspraak van de klachtencommissies. (<https://rechtspraak.ctrq.belgium.be/beslissingen-en-beroepen>).

Dit overzicht is volledig up-to-date. Zo beschikt men over een transparant overzicht van de rechtspraak van alle klachtencommissies (ingedeeld per klachtencommissie/onderwerp/aard van beslissing/enz.)

Door de stijgende hoeveelheid aan rechtspraak motiveert de klachtencommissie veel beter haar beslissingen of worden ook meer thema's ontvankelijk verklaard dan tegenover 2020.

Bij dit alles behoudt onze klachtencommissie de nodige autonomie om op individuele basis af te wijken van de heersende rechtspraak mits afdoende en uitgebreide motivering.

Cijfermatige analyse:

PI Wortel

Aantal beslissingen: 71

Aantal klachten dat voor bemiddeling aan de commissie van toezicht is doorverwezen:
0

Aantal bemiddelingen: 0

Aantal hoorzittingen van de KC: 5

Aantal beslissingen door alleen zetelend rechter (zonder zitting): 0

Cijfers over beslissingen

- Ontvankelijk: 24
- Ongegrond: 32
- Gegrond: 15

- PI Hoogstraten

Aantal beslissingen: 51

Aantal klachten dat voor bemiddeling aan de commissie van toezicht is doorverwezen:
0

Aantal bemiddelingen: 0

Aantal hoorzittingen van de KC: 1

Aantal beslissingen door alleen zetelend rechter (zonder zitting): 0

Cijfers over beslissingen

- Onontvankelijk :32
- Ongegrond: 15
- Gegrond :4

Kwalitatieve analyse voor beide klachtencommissies

Zoals bekend vormt 2022 het tweede volledige werkingsjaar van de klachtencommissie.

Een delegatie van onze klachtencommissie was aanwezig op de bijeenkomst in Brussel inzake het beklagrecht. Dit vormde een eerste kans om in dialoog te treden met andere klachtencommissies. Dit bleek zinvol om te kunnen benchmarken en is dus voor herhaling vatbaar. Onze klachtencommissie had diverse punten doorgegeven aan de CTRG rond noden/aanvullingen/niet haalbaarheid van een aantal zaken.

De Klachtencommissie koos er ook in 2022 voor om quasi alle beslissingen met de voltallige commissie te nemen zodat alle leden voeling blijven houden met de materie.

Een hoorzitting komt weinig voor. Dit wordt voorbehouden aan die dossiers waarbij, na ontvangst van de klacht en het verweer en de stukken van de directie, nog te veel onduidelijkheden bestaan en waarvoor mondelinge toelichting noodzakelijk blijkt. Op vele hoorzittingen bleek dat de gedetineerde soms een klacht indient vanuit een bepaalde impuls. Hierdoor is de boosheid dikwijls al gezakt tegen dat de zitting plaatsvindt.

Het gebeurt dat een gedetineerde tegelijkertijd zowel een grief als een klacht indient. Het is voor de maandcommissaris niet altijd duidelijk om hierop zicht te krijgen. Om die reden omvat de SharePoint vanaf september 2022 een namenlijst van de lopende klachten.

De jurist van de CTRG maakt een voorstel op waarna de klachtencommissie de ontwerpen goedkeurt of bijstelt. De klachtencommissie waardeert ook in 2022 sterk deze geboden ondersteuning. De samenwerking verloopt dan ook bijzonder vlot en aangenaam.

De naleving door de klachtencommissie van de krappe termijnen blijft ook in 2022 een probleem.

De wettelijk voorziene mogelijkheden inzake bemiddeling blijven ook in 2022 in onze beide klachtencommissies onbenut.

Vele klachten worden niet ontvankelijk verklaard wegens onbevoegdheid van de klachtencommissie.

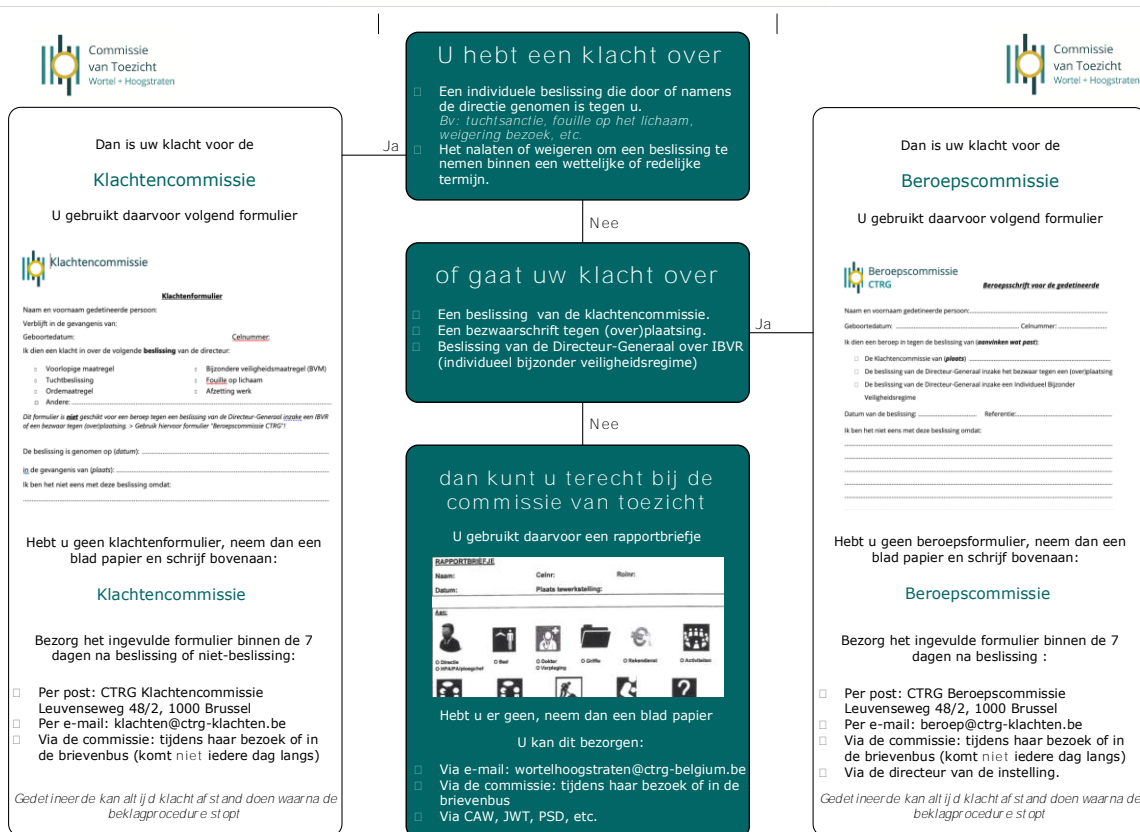
Sommige klachten komen steeds van dezelfde gedetineerden.

In PI Wortel dienen uitsluitend Nederlandstalige gedetineerden een klacht in, iets wat de nodige aandacht vereist. In het jaarverslag van 2021 vroegen we ons af of de gedetineerden voldoende geïnformeerd waren.

De klachtencommissie ondernam in 2022 dan ook 3 concrete acties, met name het bezorgen van een flowchart in de vorm van een flyer, het aanpassen van de lay-out van het klachtenformulier en de organisatie van een infomoment. Met genoemde flowchart kan de gedetineerde in één oogopslag alle mogelijke stappen bekijken. De infosessie kon enkel doorgaan in Wortel, en dit in samenwerking met de Vlaamse Gemeenschap. De opkomst voor die ene infosessie in Wortel bestond uit slechts 12 gedetineerden. En één enkele sessie voor zowat 300 gedetineerden is niet zoals verhoopt. In Hoogstraten is de eerste infosessie voorzien in 2023.

De samenwerking tussen de commissie van toezicht en de klachtencommissie verloopt vlot. Aangezien de leden van de klachtencommissie ook nog optreden als maandcommissaris, is er veel interactie tussen beide commissies. De jaarverslagen 2020 en 2021 meldden hierbij dat bij eventuele belangenconflicten beroep werd gedaan op de overige leden van de commissie om een gedetineerde te spreken die ook een klacht heeft ingediend. Als een maandcommissaris een gedetineerde gesproken heeft, wordt zijn taak in de klachtencommissie overgenomen door het reservelid van de klachtencommissie. Ook in 2022 werd dit strikt gerespecteerd.

Er bestaat tot op heden geen controle op de effectieve uitvoering van onze beslissingen. Wat als de klachtencommissie bijvoorbeeld een tuchtbeslissing vernietigt? Nu dient gedetineerde dus zelf te controleren of deze uit zijn tuchtregister werd geschrapt. Dit is voor de gedetineerde bijzonder belangrijk voor zijn of haar verdere reclasseringsplan met het oog op een strafuitvoeringsmodaliteit.

5. De drie belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor het jaar 2022

5.1. Drugsoverlast

Dat drugsoverlast een steeds wederkerend probleem is, zal geen verbazing wekken. Vooral Wortel kreunt hieronder. De gemeenteraad van Hoogstraten verleende op 28/11/2022 de toelating tot plaatsing van 4 tijdelijke vaste camera's gericht op de rechtstreekse perimeters van de gevangenis te Wortel (meer bepaald aan de achterzijde van de buitenomheining en rechts achteraan). Dit gebeurde op verzoek van de waarnemend korpschef van Politiezone Noorderkempen. De periode beperkt zich van 29 november 2022 tot 10 januari 2023. Intussen is deze periode verstreken. De commissie vraagt zich af wat er nu zal gebeuren.

Zij proberen hun drugshandel in de gevangenis voort te zetten, of zelfs afrekeningen te organiseren, daar zijn feiten van bekend (voorbeeld: het onderzoek van een grief bracht aan het licht dat familie van een gedetineerde maandelijks beschermgeld moet betalen om de veiligheid van de gedetineerde in kwestie te vrijwaren). Deze drugscriminelen willen de verslaving en de miserie van vele gevangenen uitbuiten'

De pakjes leiden tot extra spanningen tussen de gedetineerden, zeker als ze bij de verkeerde personen terechtkomen. De smartphones worden ook gebruikt om handlangers buiten de gevangenis aan te sturen. In de gevangenis van Wortel worden steeds meer pakketjes met drugs en smartphones over de muren gegooid. De spullen zijn vaak stevig ingepakt om ze te beschermen tegen schade. Drugs worden dikwijls in tennisballen verpakt.

5.2. Slechte bereikbaarheid van PI Wortel

Ook dit item blijft helaas een pijnpunt.

DOWNLOAD

je gratis QR reader in
de appstore en scan de code

ERVAAR

het traject dat bezoekers aan de Gevangenis van
Wortel, vaak te voet, dienen af te leggen.

De commissie stelt thans haar hoop op het schrijven van de CTRG aan de gemeente Hoogstraten, de bevoegde Minister en aan De Lijn. De CTRG staat er uitgebreid bij stil dat de PI van Wortel enkel bereikbaar is via een lange onverlichte weg zonder voetpad. De dichtstbijzijnde bushalte bevindt zich op ongeveer 1,6 kilometer. De geïsoleerde ligging heeft een negatieve impact op de rechten van de gedetineerden en bemoeilijkt de voorbereiding van de re-integratie van veroordeelden.

Gedetineerden hebben recht om 3 bezoeken per week te ontvangen, waarvan 1 in het weekend en woensdagnamiddag. De slechte bereikbaarheid maakt dat bezoekers vanuit grootsteden voor 1 enkele heenreis minstens 90 minuten onderweg zijn terwijl een bezoek slechts 1 uur duurt. Tijdens het weekend loopt dit op tot een enkele reis van 2 uren. Vanuit Antwerpen-Centraal is de penitentiaire inrichting enkel bereikbaar door het nemen van één trein en één bus.

Nadien wacht de bezoeker een wandeltocht van 1,5 kilometer langs de onverlichte dreef geflankeerd door bomen. Voor personen die minder mobiel zijn, met kinderen of die met een kinderwagen deze verplaatsing maken is dit een hachelijke onderneming. Des te meer omdat de bezoekers minstens 45 minuten voor aanvang van het bezoek aanwezig moeten zijn. Een vertraging of een gemiste aansluiting brengt het bezoek al snel in het gedrang. Dit heeft een nefast gevolg op de mogelijkheid van gedetineerden om bezoek te ontvangen, nochtans een basisrecht.

De rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens is duidelijk. Gedetineerden hebben geen recht op keuze van de detentieplaats en een scheiding van hun familie is een onvermijdelijk gevolg van die opsluiting. Niettemin brengt de eerbiediging van het recht van het gezinsleven met zich mee dat de (penitentiaire) administratie de gedetineerden moet helpen bij het behoud van hun contacten met hun naaste familieleden..

De Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen is van mening dat zowel het schepencollege van Hoogstraten, de minister als de Lijn de sleutel in handen hebben om de gedetineerden in Wortel te helpen bij het behoud van hun sociale contacten. Door de huidige situatie verwateren de sociale relaties en dreigen de gedetineerden in een sociaal isolement te verzeilen. Dit zorgt voor een bijkomende en vermijdbare detentieschade, hetgeen indruist tegen één van de basisprincipes van de basiswet van 12 januari 2005 (art. 6 & 2) en het bemoeilijkt de (voorbereiding van de) re-integratie van de gedetineerden. De beperkte toegankelijkheid van de penitentiaire inrichting heeft als onvermijdelijk gevolg dat de gedetineerden een aanzienlijke tijdspanne van hun uitgangsvergunningen of penitentiaire verloven spenderen aan hun verplaatsing. Tijd die ze ook zouden kunnen besteden aan het volgen van een begeleiding, vorming of een sollicitatiegesprek.

Uit het voorgaande blijkt dat de beperkte toegankelijkheid de eerbiediging van het recht van het gezinsleven (art. 8 EVRM) aantast, de gedetineerden beperkingen oplegt die verbonden zijn met vrijheidsberoving (art. 6 van de basiswet) en de realisatie van één van de doelen van de vrijheidsstraf, met name de re-integratie, bemoeilijkt.

De commissie van toezicht kijkt met belangstelling uit naar het antwoord.

5.3. Infrastructuur

Zoals bekend was "infrastructuur" het transversaal thema van ons vorig jaarverslag.

De commissie van toezicht betreurt dat er geen structurele aanpassingen gebeurden. Alle bepalingen van ons jaarverslag 2021 maken dan ook integraal deel uit van dit jaarverslag. De commissie van toezicht verwijst dan ook uitdrukkelijk naar haar vorig jaarverslag

De CTRG liet weten dat de inhoud van de evacuatieplannen niet onder de bevoegdheid van de CvT's vallen, maar gaf aan dat het wel zinvol is voor de CvT's om het bestaan van deze plannen na te gaan bij de directie. Ook voor de keuringen van de brandweer kan er wel de vraag gesteld worden of deze zijn opgesteld. Inhoudelijke evaluatie van de noodplannen of van de brandveiligheidsverslagen valt in principe niet onder de basiswet.

De commissie van toezicht blijft bekommerd om de veiligheid van alle gedetineerden en het personeel. In de praktijk dienen de inrichtingen van Wortel en Hoogstraten te beschikken over een recent inspectieverslag van de lokale brandweerdiensten. Dit is het meest adequate middel om na te gaan of de brandveiligheid afdoende is gewaarborgd en waar er eventuele aanpassingen dienen te gebeuren. De commissie betreurt dat dit ook in 2022 niet voorhanden is.

Het poetsen op het kasteel te Hoogstraten gebeurt zonder warm water. Nochtans werd een warmwaterbron gevonden op de afdelingen. Het gevoerde overleg met de directie bood geen genoegdoening. De directie blijft immers bij haar standpunt dat de gedetineerden op het kasteel met koud water moeten blijven schoonmaken hoewel

er warm water ter beschikking is. Deze aangelegenheid werd herhaaldelijk gemeld aan CTRG /DG EPI. Tot op heden zonder resultaat.

De commissie van toezicht ging na of er een oproepsysteem aanwezig was in de oude strafcellen van Wortel. Bij controle op 3/5/22 bleek dat aan de basisvoorwaarden voor de veiligheidscellen voldaan werd. Waakzaamheid blijft evenwel geboden.

In deze context is er de belangrijke problematiek van de (on)bereikbaarheid van de preventie-adviseur.

De commissie stelde zich medio vorig jaar-vragen bij het verslag van de brandweer. De commissie mailde vervolgens verschillende malen de preventie-adviseur en probeerde hem uit te nodigen op onze commissievergadering. Zonder resultaat. De commissie vroeg vervolgens de CTRG naar de verplichte veiligheidsverslagen. Deze blijken niet te bestaan. Er is enkel een weinig zeggend 'globaal verslag'. Men kan pas een globaal verslag opmaken wanneer men over info beschikt over de individuele gevangenen

Op basis van deze drie vaststellingen formuleert de CvT de volgende aanbevelingen:

5.1. Drugsoverlast in PI Wortel

De commissie beveelt aan tot het nemen van maatregelen die leiden tot meer beveiliging, meer patrouilles en meer sweepings tegen die illegale luchtpost voor gedetineerden. De politie van PZ Noorderkempen moet meer gaan patrouilleren. De wandeling in de namiddag is een kritiek moment, dan worden er meer dingen over de muur gegooid. De politie moet tonen dat ze er dan aanwezig is. In de gevangenis moeten bovendien meer "sweepings" met drugshonden worden uitgevoerd, waarbij de cellen van gevangenen doorzocht worden. Het gooien van spullen over de gevangensmuren moet in het nieuwe strafwetboek worden opgenomen. Tot nu toe was enkel het gooien van verboden middelen strafbaar. Het probleem daarmee is dat de bewijslast erg moeilijk is. Er wordt iets gegooid en dan moet men bewijzen dat het illegaal was.

5.2. Slechte bereikbaarheid van PI Wortel

De commissie beveelt aan om de nodige maatregelen te nemen om de toegankelijkheid van de penitentiaire inrichting van Wortel te verbeteren. Dit kan bijvoorbeeld door het voorzien van een bushalte ter hoogte van de penitentiaire inrichting of door het inschakelen van een pendelbus tussen het NMBS station en de penitentiaire inrichting. Vergelijkbare initiatieven werden reeds genomen om de toegankelijkheid van, onder meer, de penitentiaire inrichtingen van Leuze-en-Hainaut, Marche-en-Famenne en Jamioulx te bevorderen.

5.3. Infrastructuur van beide gevangenissen

Zoals gemeld liet de CTRG ons weten dat de inhoud van de evacuatieplannen niet onder de bevoegdheid valt van de CvT's, maar gaf aan dat het wel zinvol is voor de CvT's om het bestaan van deze plannen na te gaan bij de directie.

Ook voor de keuringen van de brandweer kan er wel de vraag gesteld worden of deze zijn opgesteld. Inhoudelijke evaluatie van de noodplannen of van de brandveiligheidsverslagen valt in principe niet onder de basiswet.

De commissie stelt zich de vraag of dit alles geen wettelijk schaamlapje is om de dingen op zijn beloop te laten.

De commissie van toezicht beveelt dan ook om de veiligheid van alle gedetineerden en het personeel voorop te stellen, ongeacht of dit al dan niet het voorwerp uitmaakt van de basiswet. Want hoe kan men spreken van een toezicht op de bejegening van gedetineerden, als hun veiligheid bij rampen niet gegarandeerd wordt? In de praktijk dienen de inrichtingen van Wortel en Hoogstraten te beschikken over een recent inspectieverslag van de lokale brandweerdiensten. Dit is het meest adequate middel om na te gaan of de brandveiligheid afdoende is gewaarborgd en waar er eventuele aanpassingen dienen te gebeuren.

6. Belangrijkste uitdagingen van de CvT en belangrijkste werkdomeinen voor het jaar 2023

6.1. Verdere opvolging van uitdagingen en werkdomeinen die reeds in vorig jaar liepen

Gebrekkige communicatie.

De commissie van toezicht blijft vele grieven ontvangen over gebrek aan communicatie, of nog erger over discriminatie en racisme.

Het blijft moeilijk om voldoende, geschoold en kwaliteitsvol personeel te vinden.

Bovendien dragen sommige PBA's geen badge, wat het identificeren van de PBA's door de gedetineerden of de maandcommissaris bemoeilijkt. Dit euvel zou evenwel in 2023 opgelost geraken door nieuwe werkkledij waarop hun namen vermeld staan.

Ook in 2022 melden gedetineerden vaak dat ze niet te weten komen hoe het zit met hun klachtenprocedure, aanvragen tot gesprek over de strafuitvoering of medische kwesties. De commissie betreurt dat in 2022 hieraan niet afdoende werd verholpen, ondanks de geleverde inspanningen. Het betreft de communicatie met de directie, PSD, arts, penitentiair beampten, boekhouding.

Gebrek aan informatie en transparantie leiden tot veel spanningen en frustraties. De gedetineerden krijgen een perceptie van willekeur en favoritisme, of zelfs discriminatie.

Soms is er ook sprake van een taalbarrière in PI van Wortel bij hun aankomst in de gevangenis. De Commissie van Toezicht pleitte in haar vorig jaarverslag reeds voor de verplichte aanwezigheid van een tolk, maar wie gaat hiervoor instaan? Vaak is het bij overbrenging ook niet duidelijk welke taal de gedetineerde spreekt. Er worden ook veel klachten gemeld over communicatieproblemen tussen beambten en gedetineerden.

Er zijn ook communicatieproblemen tussen gedetineerden en directies zelf.

Het kan gaan over tegenstrijdige communicatie/informatie naar aanleiding van dezelfde vraag al naargelang het personeelslid dat wordt aangesproken/aangeschreven.

Tot slot is ook de communicatie over afhandeling van grieven tussen de commissie van toezicht en de directie een aandachtspunt. Overenthousiaste nieuwe leden stuurden zelf ook mails naar de directie, en dus niet via de maandcommissaris. De directie kreeg hierdoor het gevoel om langs alle kanten bestookt te worden

6.2. Nieuwe uitdagingen die in de loop van het voorbije werkjaar werden geïdentificeerd

De commissie van toezicht detecteert 2 nieuwe uitdagingen, die elk in kaart gebracht zullen worden aan de hand van een **checklist**.

6.2.1. Minimale dienstverlening bij stakingen

Het is opvallend dat er zich in 2022 tal van stakingen voordeden, vooral in de PI van Wortel.

Vooraf de 48 uur-staking van 4 en 5 september had een grote impact.

Onze maandcommissaris vult sinds enkele maanden een checklist in over de concrete impact van stakingen op de detentieomstandigheden.

Zo gaat de maandcommissaris het aantal personeelsleden na die aanwezig zijn, onder welk statuut zijn de afwezigen afwezig (staking, ziekte...)? Wordt beroep gedaan op externe ondersteuning (lokale politie, federale politie, civiele bescherming...) voor het waarborgen van de werking van de PI? Uitgevoerde/ geannuleerde activiteiten (bibliotheek, sport, externe diensten...)? Werden de drie maaltijden bedeed? Op de daartoe voorziene tijdstippen? Waren ze warm? Werd de post uitgedeeld/ opgehaald? Werd de kantine bedeed? Hebben de gedetineerden toegang tot de douches? Frequentie? Hebben ze hun lakens kunnen verversen/ wassen? En hun persoonlijke kledij? Hebben de gedetineerden toegang tot de wandeling? Frequentie? Duur? Tijdstip? Hebben voorziene medische afspraken plaatsgevonden? Noodsituaties? Hebben de gedetineerden kunnen werken? Alle werkers of slechts sommigen? Zijn de bezoeken doorgegaan? Externe bewegingen: vonden de externe medische afspraken plaats? Bewegingen naar de rechtbank? Uitgaansvergunningen? Zijn er opmerkelijke incidenten geweest (beschadigingen in de cellen, weigering om terug te keren na de wandeling, geweld...)? Hoe ervaren de gedetineerden de syndicale actie? Enz.

Dit instrument (**checklist**) zal onze commissie van toezicht toelaten om de concrete impact hiervan weer te geven in ons volgend jaarverslag.

6.2.2. Genderneutraliteit

Tot op heden besteedde de commissie van toezicht nauwelijks of geen aandacht aan het specifiek profiel van mannen of vrouwen in de 2 gevangenissen.

Nochtans zijn er vele vragen hierrond.

6.2.2.1 Vrouwenafdeling van Hoogstraten

Zoals bekend zijn ze vaker slachtoffer van seksueel geweld, worden ze nog achtergesteld inzake toegang tot werk en bestaan er specifieke behoeften inzake hygiëne. Deze producten worden in Hoogstraten gratis ter beschikking gesteld van de vrouwelijke gedetineerden.

a) Seksueel geweld

Zoals bekend zijn vrouwen vaker het slachtoffer van seksueel geweld. De vraag stelt zich dan ook of de PSD bij het onthaal van nieuwe gedetineerden hiermede afdoende rekening houdt? Het psychosociaal onthaal van nieuwe binnenkomende personen in de gevangenis maakt het voorwerp uit van de basiswet van 12 januari 2005. De wetgever stond daar toen niet uitgebreid bij stil.

In de praktijk gebeurt het nooit dat een mannelijke commissaris een vrouwelijke gedetineerde alleen in haar cel te Hoogstraten gaat bezoeken. Maar als dat wel zou gebeuren, is het dan niet wenselijk dat hij vergezeld wordt van een vrouwelijke collega.

b) Achterstelling op sociaaleconomisch vlak

Vrouwen zijn nog steeds achtergesteld inzake toegang tot werk, sociale maatregelen, enz. Ze moeten als minderheidsgroep toegang hebben tot een gediversifieerd (en niet-stereotiep) aanbod aan werk en activiteiten. Hier werden afspraken rond gemaakt, maar worden die goed nageleefd?

c) Gezondheid en hygiëne

Zoals bekend hebben ze hun specifieke noden op het vlak van hygiëne en gezondheid (vb. preventieve geneeskunde zoals mammografieën). In Hoogstraten hebben ze normalerwijs afdoende toegang tot producten van vrouwelijke hygiëne.

6.2.2.2. Mannenafdeling van Wortel en Hoogstraten

Er is in de mannenafdeling soms sprake van geweld tegen meer kwetsbare profielen (LGTBQ+ personen, plegers van zedenfeiten...) en wat wordt er gedaan om hen te beschermen?

Er heerst een cultuur van (toxische) mannelijkheid. Zijn er gevallen bekend van macho-, vrouwonvriendelijke-, homofobie houdingen die hieruit ontstaan?

De commissie van toezicht zal in de loop van 2023 nagaan hoe transpersonen worden bejegend (waarbij ervoor moet worden gezorgd dat zij niet gedwongen worden om hun gender bekend te maken): respect voor de naamkeuze en voornaamwoorden, toegang tot de wandeling, activiteiten, een "niet-gegenderde" kantine, kleding die overeenstemt met de genderidentiteit, enz.

De commissie van toezicht zal in de 2 gevangenissen het bestaan van discriminatie en geweld op grond van gender, het bestaan van seksistische, macho-, homofobe of transfobe houdingen en discours nagaan en opnemen in haar verslagen.

Het is de bedoeling om hierover zo veel mogelijk informatie op te nemen in het jaarverslag 2023

Dit kan onze beleidsmakers en de 2 gevangenisdirecties in staat stellen om erover na te denken met het oog op hervormingen

Bij dit alles zal de commissie van toezicht dankbaar gebruik maken van een **checklist**, opgemaakt door experts Nederlandt en Vanliefde

